

Hoe beschermen we Nederland? Politiek Café over defensie

Het laatste Politiek Café van het jaar is alweer geweest. Op dinsdagavond 10 december kwam militair historicus en auteur Christ Klep bij ProDemos praten over defensie, samen met zijn voormalige leerling en Tweede Kamerlid voor D66 Salima Behaj. Ook een volle zaal en moderator Victor Vlam namen op deze dinsdagavond deel aan het Politiek Café.

Bij aanvang van de avond valt meteen op dat heel wat mensen hun huiswerk hebben gedaan. Een dame die als één van de laatsten naar binnen stapt, tovert het nieuwste boek van spreker Klep uit haar tas. Ook een meneer voorin de zaal start een gesprek met zijn buurman over de boeken van Klep. Maar al snel komt Victor tussendoor: het is tijd voor de quiz. Uit de vele goede antwoorden blijkt dat veel mensen zich hebben ingelezen voordat ze naar ProDemos kwamen.

Victor nodigt de sprekers uit om naar voren te komen. Naar aanleiding van het voorstelpraatje heeft hij meteen een vraag voor Behaj. In haar portefeuille zit namelijk naast Defensie ook Kunst en Cultuur. Is dat niet vreemd? Behaj legt uit dat het allebei onderwerpen zijn die over waarden gaan: 'Bij defensie gaat het over vrede en wie er zorgt voor onze vrijheid. Bij cultuur gaat het erom wie voor onze geestelijke vrijheid zorgt', legt ze uit. 'Zowel defensie als cultuur werden door de Nederlandse bevolking aangeduid als onderwerpen waarvan ze het niet zo nodig vinden om

erin te investeren', verklaart het Kamerlid.

Imago: stoere helden of gewoon goeddoen?

Er volgt een filmpje over het jaaroverzicht van defensie in 2017. Uit het filmpje concludeert Victor dat Defensie kennelijk kiest voor een stoer imago. Hij vraagt wat Klep vindt: 'Als ik hier voor het eerst naar zou kijken, zou mij vooral opvallen dat dit blijkbaar een krijgsmacht is die alleen maar missies doet', gniffelt hij: 'En die heel veel goeddoet in de wereld.' Behaj sluit aan: 'Wat je ziet is dat Defensie heel erg zoekt naar een manier waarop ze de samenleving kan informeren over wat ze aan het doen is. Dat is vaak heel moeilijk, want er gebeuren dingen die afschuwelijk zijn.'

Maar er valt haar nog iets op: 'Er werken heel veel mensen die gewoon iets goeds willen doen voor anderen.' Behaj denkt dat veel mensen zich dat niet realiseren: 'Er zit natuurlijk ook iets heldhaftigs in het werk, maar veel militairen die ik ontmoet willen gewoon iets goeds doen.'

Victor vraagt aan Klep of hij denkt dat de krijgsmacht blij is met het imago dat het nu heeft. Klep denkt dat de krijgsmacht waarschijnlijk liever terug wil naar het gevechtsimago: 'Ik denk dat er een soort opluchting en bijna zelfs blijdschap is binnen de krijgsmacht, omdat we weer een vijand hebben.' Hij legt verder uit: 'Er heerst een soort gevoel van dat we met de krijgsmacht weer een beetje de goede kant opgaan. En dan bedoel ik dat we weer denken in termen van dreiging en afschrikking.' Klep geeft aan dat hij vermoedt dat de krijgsmacht zich daar beter bij voelt dan bij de vredesmissies.

Burgerslachtoffers

Victor zegt dat Nederland in paniek raakt als er burgerslachtoffers zijn gevallen. Hij vraagt de sprekers of dat komt doordat sommige mensen het Nederlandse leger zien als Rode Kruisorganisatie. 'Ik denk dat we geweld ontwend zijn geraakt', meent Klep. Hij vertelt dat we al decennialang niet meer leven in een maatschappij waarin geweld gewoon is. 'Ik kan me heel goed verhalen herinneren van militairen die terugkwamen uit bijvoorbeeld Cambodja of Afghanistan die het moeilijk vonden om terug te keren in het geweldloze Nederland na een missie in een omgeving waar geweld nog alledaags is. 'Maar uiteindelijk is de krijgsmacht een geweldsorganisatie.'

Klep wil het even over de Afghanistanpapers hebben die in de loop van de ochtend zijn uitgekomen. Daarin staat dat Amerika mogelijk is voorgelogen over de situatie daar. Volgens Klep is nu daarom de vraag of we in Nederland niet ook voorgelogen zijn: 'Ik zeg het maar heel cru, maar draait het er nu om of onze slachtoffers de moeite waard waren.' Klep legt uit dat ongeveer 3 tot 5 procent van de bombardementsvluchten misgaat. 'Mensen zeggen vaak dat als het ze gewoon uitgelegd wordt, ze het wel begrijpen. Maar ik mis zelfs die uitleg.'

Welk beeld heeft u van Defensie?

Terwijl Victor met zijn microfoon in de hand door het publiek loopt, vraagt hij mensen welk beeld zij hebben van Defensie. 'Ik wil weten wie de vijand is. Rusland is het niet meer, volgens meneer Macron. Nu is het opeens China, maar dat land heeft ons nog nooit aangevallen', vindt een meneer die zijn hand opstak. 'Ik heb het idee dat de NAVO zelf onze vijand kan zijn. Ze verdedigen onze grenzen niet, maar dat is nu juist hun eerste taak', vult hij verontwaardigd aan. Met wat geknik en instemmende geluiden laat de rest van het publiek merken dat ze het hier mee eens is.

Mijn beeld van Defensie is heel goed', meent een andere aanwezige. 'Ik denk dat de mannen uit het leger denken dat het goed is wat de politiek zegt. Maar ik geloof dat de voornaamste vijand van de Nederlandse defensie partijen als D66, GroenLinks en de Partij van de Arbeid zijn.' Wijzend naar Klep vult hij aan: 'Deze man is één van de grootste geschiedschrijvers van onze historie. Over honderd jaar zal iedereen terugkijken en zeggen dat dit de man is die de Nederlandse historie op militair gebied schreef.' De meneer zoekt naar woorden om zijn waardering voor Klep te uiten en zegt: 'Deze man verdient echt een applaus.' Als hij start met klappen, volgt de rest van de zaal al snel.

NAVO-norm

Na wat gelach, zowel vanuit de zaal als door de sprekers, neemt het gesprek een wending richting de norm van de NAVO, waarin staat dat alle NAVO-lidstaten twee procent van hun bruto binnenlands product moeten investeren in defensie. 'Maar als het morgen opeens weer wereldvrede is, zegt de samenleving dat er geen dreiging is en willen mensen niet meer investeren in de krijgsmacht', volgens Belhaj. Ze is bang dat als de samenleving zegt dat we meerdere jaren moeten bezuinigen op Defensie, de krijgsmacht dan niet meer op korte termijn goed kan functioneren als dat nodig is. 'Het is niet een ministerie waarbij je kan zeggen "we stoppen er weer wat geld in en morgen ben je weer op orde". Nee, het kost echt jaren de tijd om dat weer op te bouwen,' zegt ze ernstig.

Een meneer achterin de zaal vraagt of we dan wel naar de norm van de NAVO toe moeten werken. 'Nee', zegt Belhaj standvastig. 'Die 2 procent bnp is gebaseerd op een analyse van wat de NAVO

nodig heeft. Maar als we volgend jaar een gigantische crisis hebben in Nederland, halen we met datzelfde bedrag opeens zo de 4 procent. Probleem opgelost', zegt ze cynisch. 'Ik ben voor die investering die we nu doen, er mag misschien nog wel wat bij. Mits de krijgsmacht dat aankan.' Het Tweede Kamerlid vertelt dat er 8400 vacatures openstaan bij de krijgsmacht: 'Dan kan je wel het geld hebben, maar zonder de mensen red je het niet.'

Verantwoordelijkheid en vertrouwen

Belhaj vindt dat de politiek nu moet kijken wat de staat van de krijgsmacht is. 'Dat is heel vervelend, want we vertrouwen ze echt wel, maar de krijgsmacht heeft heel snel de neiging om te zeggen dat ze het wel oplost. En in zoiets wat eigenlijk een kracht is, nemen ze soms een risico waarvan zij denken dat ze dat kunnen nemen, maar waar, politiek gezien, onder andere ik verantwoordelijk ben als het misgaat en er doden vallen.'

Victor vraagt: 'Het leger is op dit moment niet klaar om ingezet te worden. Zijn we dan wel veilig in Nederland?' Belhaj reageert: 'Er zijn twee vormen van veiligheid. Eén is de Nederlandse veiligheid.' Ze legt uit dat we nog steeds veilig zijn als we aangevallen worden, omdat we in de NAVO zitten. 'Twee is dat er de laatste tijd incidenten zijn binnen Defensie', gaat Belhaj verder. 'We hebben te weinig Joint Strike Fighters gekocht, er was geen goede kleding voor werknemers en er gebeurden ongelukken. Dan zie je pas hoe groot het probleem eigenlijk is.'

Defensie is geen gewoon ministerie

Klep: 'Mensen zeggen wel eens dat het ministerie van Defensie net als alle anderen is. Dat is niet zo. Het is natuurlijk een ministerie, maar het is bovenal de beheerder van een gewelddoelende organisatie. Er is geen één andere organisatie binnen het staatsapparaat waarin we tegen een grote groep jonge mensen zeggen 'je mag doden, maar je kunt ook gedood worden'. Dat is een unicum.' Klep vindt dat daar bijzondere regels voor moeten gelden. 'Misschien wel het belangrijkste is dat je uitlegt wat je aan het doen bent. En daar ontbreekt het volgens mij aan.'

Vragen uit het publiek

Een dame uit het publiek vraagt waarom we tegenwoordig veel militairen naar verre landen sturen, terwijl we vroeger voornamelijk conflicten hadden met buurlanden. 'Bondgenootschappelijke solidariteit', antwoordt Klep vrij snel. Belhaj sluit zich daarbij aan: 'Het idee dat mensen slachtoffer worden van dictators of mensen die hun eigen volk onderdrukken, vind ik genoeg reden om te besluiten tot militaire missie.' Een mevrouw uit het publiek veronderstelt dat er ook economische belangen meespelen. 'Ik zeg inderdaad niet dat die belangen er niet zijn', antwoordt Belhaj. 'Maar dit zijn niet de belangrijkste factoren voor politici om te besluiten of we een militaire missie gaan doen.' Klep sluit aan: 'Een oorlog die alleen vanwege economische belangen begint, dat bestaat eigenlijk bijna niet meer in de eenentwintigste eeuw.'

Een andere mevrouw uit het publiek vraagt of democratie en de krijgsmacht wel goed samengaan. 'Als dat niet zo is, zou dat echt heel ernstig zijn', zegt Belhaj. Ze licht toe dat de krijgsmacht de samenleving moet informeren en dat het de taak van de politiek is om dit proces te checken. 'Het

mag niet zo zijn dat militaire organisaties zelf besluiten wat belangrijk is', verduidelijkt het Tweede Kamerlid. 'Anders spreek je niet meer over een democratie', vult Klep haar aan.

Internationale oorlog

Na nog meer vragen uit het publiek over onder andere de waardering voor onze militairen, vergelijkingen met Amerika en promotie van de krijgsmacht, volgt een filmfragment van Zondag met Lubach. In het filmpje komt naar voren dat Trump wil dat iedere lidstaat voldoet aan de NAVO-norm, en dat Amerika anders wellicht de wanbetalende landen niet meer zal beschermen. Dit verbaast Belhaj niets: 'Trump handelt onvoorspelbaar.' Victor legt een stelling voor: wat als Rusland besluit om de Baltische staten over te nemen? 'Ik denk niet dat hij dat doet', reageert Klep terwijl hij zijn opmerking afklopt op de tafel. 'Hij zou het niet volhouden. Er is geen Russische generaal die dat aandurft', vult hij aan.

Meneer Van Eekelen, oud-minister van Defensie, zit in het publiek. Hij wil graag weten wat de sprekers vinden van *Hybrid Warfare*. Deze hybride versie van oorlogsvoering bevindt zich in het grijze gebied tussen oorlog en vrede. De reden om zo'n oorlog te beginnen is altijd politiek-strategisch, en om zijn doelen te bereiken, zet een staat dan middelen in als spionage, cyberaanvallen en economische sancties. Klep heeft een duidelijke mening: 'Voor onze krijgsmacht is het op dit moment denk ik al moeilijk genoeg om zich met de kerntaken bezig te houden. Hybrid Warfare is nog niet voor Nederland weggelegd.'

Stilstaan bij Defensie

Victor vraagt beide sprekers wat ze willen dat het publiek onthoudt na vanavond. 'Dat de krijgsmacht een geweldsorganisatie is', zegt Klep vastberaden. 'Dat mogen we niet vergeten.' Belhaj: 'Ik hoop dat mensen meer gaan praten over waarom ze de krijgsmacht belangrijk vinden.' Ze sluit af met: 'Sta er samen bij stil.'